Ανοιξη της Πράγας, μια «ανατομία»

Εκδοση της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος στη σειρά «Λόγος» αναδεικνύει πολλές πτυχές της

Η Ανοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968
επιμ.: Σταύρος Ζουμπουλάκης
εκδ. Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΜΟΥΡΔΟΥΚΟΥΤΑ**

Σοβιετικά τανκς σε δρόμο της Πράγας. Για την καταστολή της Ανοιξης της Πράγας το Σύμφωνο της Βαρσοβίας έστειλε 4.600 τανκς και 160.000 στρατιώτες.

Ενιωθε δίχως βάρος. Δεν είχε πια μυς, τένοντες, αρθρώσεις. Το σώμα της ήταν μια πρόθεση. Θυμόταν τα εντάλματα σύλληψης, την ταπείνωση και την αγωνία, το ανείπωτο κρύο στο δάσος όπου βρήκε καταφύγιο, τις πληγές στα χέρια και τον παγωμένο κορμό όπου γυμναζόταν. Το είχε πάρει απόφαση. Ολοκλήρωσε το εντυπωσιακό πρόγραμμά της στη δοκό ισορροπίας και με ένα αριστοτεχνικό ροντάτ πάτησε γερά στη μοίρα και στον χρόνο. Λίγες ώρες μετά στέκεται στο βάθρο των νικητών. Είναι έτοιμη. Στο άκουσμα του ύμνου της Σοβιετικής Ενωσης, γέρνει το κεφάλι προς τα κάτω, αποστρέφοντας επιδεικτικά το βλέμμα της από τη σημαία. Θα επαναλάβει την ίδια αυτή συμβολική κίνηση και στον ύμνο της χώρας της. Είναι 25η Οκτωβρίου 1968, Ολυμπιακοί Αγώνες του Μεξικού, απονομή στο σύνθετο ατομικό. Η Βέρα Κασλάβσκα, μία από τις σπουδαιότερες αθλήτριες ενόργανης γυμναστικής του 20ού αιώνα, καταδικάζει με ένα βλέμμα και την εκκωφαντική σιωπή της τη στρατιωτική επέμβαση των Σοβιετικών στην Ανοιξη της Πράγας.

Πόσα γνωρίζουμε άραγε γι' αυτό το άλλο 1968; Μάλλον όχι πολλά. Ο παρισινός Μάης ταυτίζεται με τη συγκεκριμένη χρονιά, μονοπωλώντας κάθε ιστορικό ενδιαφέρον. Εντούτοις, ο πολιτικός αντίκτυπος της Ανοιξης της Πράγας υπήρξε εκτεταμένος. Γι' αυτό και η πρόσφατη έκδοση του έργου «Η Ανοιξη της Πράγας. Το άλλο 1968», στη σειρά «Λόγος», της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος, διαθέτει αναμφίλεκτα ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στην εξαιρετικά επιμελημένη αυτή έκδοση συμπεριλαμβάνεται μια σειρά κειμένων που αρχικά εκφωνήθηκαν ως λόγοι σε εκδήλωση με θέμα την Ανοιξη της Πράγας, η οποία έλαβε χώρα στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΚΠΙΣΝ) το 2018, αλλά και κείμενα των Μίλαν Κούντερα και Βάτσλαβ Χάβελ, τα οποία δημοσιεύθηκαν στην περίοδο 1968-1969.

Στο πρώτο κείμενο, ο Γιάννης Βούλγαρης εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο η Ανοιξη της Πράγας τοποθετείται εντός του σύντομου εικοστού αιώνα. Πιο συγκεκριμένα, επιχειρεί να αναδείξει το πώς αυτή αντιμετωπίζεται και αξιολογείται από τρεις στοχαστές και ιστορικούς με σαφώς διαφορετικές ιδεολογικές θεωρήσεις, τον Ερικ Χόμπσμπαουμ, τον Φρανσουά Φιρέ και τον Ερνστ Νόλτε.

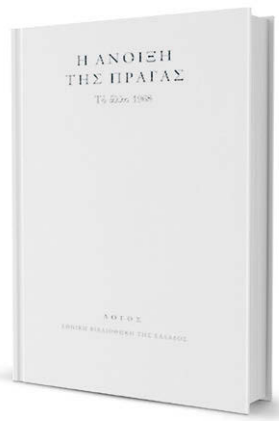

Κείμενα που μας χαρίζουν άμεση πρόσβαση στην πραγματική «ατμόσφαιρα» της συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής, αναδεικνύοντας πολλές από τις αόρατες σε εμάς αποχρώσεις της.

Στο δεύτερο, ο Θανάσης Γιαλκέτσης αποδύεται σε μια προσπάθεια καταγραφής των ιστορικών γεγονότων που οδήγησαν στο 1968. Εν προκειμένω, πιάνοντας το νήμα από τη δεκαετία του 1930, παρουσιάζει τα ειδοποιά χαρακτηριστικά της τσεχοσλοβακικής οικονομίας και κοινωνίας πριν από το πόλεμο, συνεχίζοντας με τα όσα ακολούθησαν την ανάληψη της εξουσίας από τους κομμουνιστές, αλλά και τις διεργασίες που έλαβαν χώρα στη δεκαετία του 1960.

Στο τρίτο κείμενο, ο Γιάννης Μπαλαμπανίδης καταπιάνεται με την πολυεπίπεδη και ευρεία επίδραση της Ανοιξης της Πράγας στα κομμουνιστικά κόμματα της Δυτικής Ευρώπης. Η αξίωση για δημοκρατία και πλουραλισμό θα γεννήσει μια σειρά από νέες προκλήσεις τόσο στη Δύση όσο και στην Ανατολή.

Το επίμετρο συμπεριλαμβάνει τέσσερα κείμενα από τη δημόσια αντιπαράθεση του Μίλαν Κούντερα και του Βάτσλαβ Χάβελ, η οποία ξεκίνησε τον Δεκέμβριο του 1968 και ολοκληρώθηκε τον Φεβρουάριο του 1969. Πρόκειται για κείμενα που μας χαρίζουν άμεση πρόσβαση στην πραγματική «ατμόσφαιρα» της συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής, αναδεικνύοντας πολλές από τις αόρατες σε εμάς αποχρώσεις της.

Είναι σημαντικό ίσως εδώ να επισημάνουμε ότι αν και αμφότεροι υπερασπίστηκαν την ανάγκη για εκδημοκρατισμό, οι Χάβελ και Κούντερα ακολούθησαν στη συνέχεια ριζικά διαφορετικούς δρόμους. Ο πρώτος εκτιμά ότι έπειτα από τη στρατιωτική εισβολή το μεταρρυθμιστικό κίνημα της Ανοιξης έχει συντριβεί. Ο δεύτερος υιοθετεί μια πιο μετριοπαθή στάση, επιμένοντας ότι υπάρχει ακόμη ελπίδα. Κρίνοντας αναδρομικά, η όποια ελπίδα αποδείχτηκε φρούδα, η Ανοιξη υπήρξε πράγματι θνησιγενής, ο Χάβελ είχε εντέλει δίκιο (το οποίο και θα πληρώσει με διώξεις, συλλήψεις, συνεχή παρακολούθηση και φυλακίσεις).

Ναι, η Ιστορία είναι πράγματι πανούργα. Την καθορίζουν παράδοξες και ευμετάβλητες ισορροπίες, λανθάνουσες μα αδήριτες αντινομίες, αδιάλειπτες και θεμελιώδεις ανατροπές. Πρόσωπα, γεγονότα, λόγοι και πράξεις ζυγίζονται στον χρόνο, σαν καταλαγιάζει ο θόρυβος και πέφτει ο κουρνιαχτός. Ας μη γελιόμαστε, η αξία του 1968 –παρισινού και τσεχικού μαζί– κρίνεται ακόμη. Ισως η Βέρα Κασλάβσκα να το γνώριζε αυτό. Γι' αυτό και χάρισε το νηφάλια υπερήφανο βλέμμα της στην Ιστορία. Δίχως έγνοια η δεύτερη σκέψη για το αβάσταχτο βάρος και τις συνέπειες της επιλογής της.

NEWSLETTER

Στον «λαβύρινθο» του Μακεδονικού

Οι εκδόσεις Επίκεντρο και η «Κ» παρουσιάζουν απόψε (7 μ.μ.) διαδικτυακά το νέο βιβλίο του δημοσιογράφου Σταύρου Τζίμα με τίτλο «Κρυφές πτυχές του Μακεδονικού». Μελετητής του ζητήματος επί δεκαετίες, ο συγγραφέας συμπεριλαμβάνει στις σχεδόν 500 σελίδες του βιβλίου τα πάντα, από τη θυελλώδη συνάντηση της Αχρίδας το 1992 μέχρι τη συμφωνία των Πρεσπών και την επόμενη ημέρα ανάμεσα σε Ελλάδα και Βόρεια Μακεδονία. Η αφήγηση εμπλουτίζεται με πλήθος ντοκουμέντων αλλά και ζωντανών διαλόγων μεταξύ των πρωταγωνιστών της ιστορικής πορείας. Ομιλητές στην εκδήλωση θα είναι ο διευθυντής της «Κ», Αλέξης Παπαχελάς, ο δημοσιογράφος Παύλος Τσίμας, ο διπλωμάτης και πρώην υφυπουργός Εξωτερικών Δημήτρης Κούρκουλας, καθώς και ο ίδιος ο συγγραφέας. Χαιρετισμό θα απευθύνει ο εκδότης Πέτρος Παπασαραντόπουλος, συντονίζει η δημοσιογράφος Ξένια Κουναλάκη. Σύνδεσμος παρακολούθησης στον ιστότοπο epikentro.gr.

Η «ιέρεια» του γκόθικ τρόμου

«Εφυγε» από τη ζωή σε ηλικία 80 ετών η Αν Ράις, η επιτυχημένη συγγραφέας του μπεστ σέλερ μυθιστορήματος «Συνέντευξη με ένα βρικόλακα», καθώς και πολλών ακόμη ιστοριών γοτθικού τρόμου. Το βιβλίο μάλιστα, που αργότερα μεταφέρθηκε στη μεγάλη οθόνη με πρωταγωνιστές τον Τομ Κρουζ και τον Μπραντ Πιτ, εκδόθηκε το 1976 και ήταν το πρώτο της Ράις. Ακολούθησαν άλλα 12 μυθιστορήματα στην ίδια «βαμπι-